

NECH SA SNAŽÍTE
O ČOKOLVEK,
EGO JE VAŠÍM
NEPRIATEĽOM...

Hovorí sa, že odvážny je chirurg, ktorému sa nezachveje ruka ani vtedy, keď operuje sám seba. Rovnako odvážny je aj ten, kto bez zaváhania odstráni tajomný závoj sebaklamu, ktorý mu zakrýva deformácie jeho vlastného správania.

– ADAM SMITH

Niekedy okolo roku 374 pred n. l. napísal Isokrates, jeden z najznámejších aténskejších učiteľov a rečníkov, list mladému mužovi menom Demonikus. Isokrates bol priateľom nedávno zosnulého otca tohto mladíka a chcel mu poradiť, ako by mal nasledovať príklad svojho otca.

Jeho rady boli praktické aj morálne – Isokrates ich nazval „vznešené maximá“. Ako napísal, boli to „zásady pre budúce roky“.

Podobne ako mnohí z nás, aj Demonikus bol ambiciózny, čo bol aj dôvod, prečo mu Isokrates písal, keďže cesta ambícií môže byť nebezpečná. Isokrates najprv mladíkovi zdôraznil, že nič mu nepristane viac „ako skromnosť, spravodlivosť a sebaovládanie; pretože ako všetci súhlasia, tieto cnosti držia charakter mládeže na uzde“.

„Cvič si sebaovládanie,“ písal. Demonika tiež vystríhal, aby neupadol do nástrah „náladovosti, pôžitkárstva a trpiteľstva“. Má sa „vyhýbať lichotníkom rovnako ako podvodníkom, pretože nakoniec ublížia tomu, kto im dôveruje“.

Chcel, aby bol „vlúdny k tým, ktorí sa naňho obrátia a nikdy sa nad nimi nevyvyšoval, pretože pýchu arogantných ľudí neznášajú dokonca ani otroci“. A pokračoval: „Neponáhľaj sa a dobre si premysli svoje rozhodnutia, ale keď sa už rozhodneš, uskutočni ich bezodkladne.“ Lebo „to najlepšie, čo máme, je správny úsudok“. Radil mu, aby neustále cvičil svoj intelekt, pretože „to najdôležitejšie zo všetkého je zdravá myseľ v ľudskom tele“.

Niektoré jeho rady vám môžu pripadať známe. Pretože v nasledujúcich dvoch tisícročiach si našli cestu až k Williamovi Shakespearovi, ktorý často vystríhal pred nebezpečenstvom nezvládnutého ega. V *Hamletovi* dokonca použil Isokratov list, aby jeho slová vložil do úst Polónia, ktorý sa nimi prihovára svojmu synovi Laertovi. Možno sa pamätáte, že Polónius zakončuje svoj príhovor týmto veršom:

*A predovšetkým sebe verný buď;
vyplynie z toho ako z noci deň,
že potom ani iných nezradíš...
Buď zbohom — mojím požehnaním zrej.**

Náhodou sa stalo, že tieto Shakespearove slová zaujali aj mladého dôstojníka americkej armády Williama Tecumseha Shermana, z ktorého sa neskôr stal asi najväčší generál a vojenský stratég, akého naša krajina mala. Možno nikdy nepočul o Isokratovi, miloval však túto hru a často citoval Polóniov príhovor synovi.

Sherman, podobne ako Demonikus, stratil otca ako veľmi mladý. A aj jeho si zobral pod ochranné krídla múdry starší muž, Thomas Ewing, budúci americký senátor a priateľ Shermanovho otca, ktorý si chlapca adoptoval a vychovával ako svojho.

U Shermana je zaujímavé, že aj keď jeho otec mal vplyvné známosti, takmer nikto mu nepredpovedal kariéru, ktorá by prekročila regionálny rámec a už vôbec nie, že jedného dňa urobí bezprecedentné rozhodnutie a *odmietne úrad prezidenta USA*. Na rozdiel od Napoleona, ktorý sa vynoril na scéne prakticky odnikiaľ a rovnako rýchlo po porážke zmizol, Shermanov vzostup bol pomalý a postupný.

* Preklad: Jozef Kot, 1994

Rané roky prežil vo vojenskej akadémii West Point a potom v armáde. V prvých rokoch služby precestoval na koni takmer celé Spojené štáty a na každom mieste zbieral skúsenosti. Po vypuknutí občianskej vojny odišiel na východ ako dobrovoľník a krátko na to bol nasadený do bitky pri Bull Run, v ktorej Únia utrpela zdrvivujúcu porážku. Pretože armáda mala zúfalý nedostatok veliteľských kádrov, Sherman bol veľmi skoro povýšený do hodnosti brigádneho generála a prevelený k prezidentovi Lincolnovi ako jeho hlavný vojenský poradca. Pri viacerých príležitostiach pracoval s prezidentom na rôznych vojenských plánoch, ale na konci svojho pridelenia vyslovil nezvyčajnú požiadavku. Nové povýšenie prijme len vtedy, ak dostane záruku, že *nebude musieť* prevziať vyššie velenie. A čo na to Lincoln? Dal mu svoje slovo? Iní generáli ho žiadali o čo najvyššiu hodnosť a najväčšiu moc, a tak Shermanovi s radosťou vyhovel.

V tom čase sa Sherman cítil lepšie v pozícii „dvojky“. Mal pocit, že dokáže dosť dobre vyhodnotiť svoje schopnosti a že takéto postavenie mu vyhovuje najlepšie. Predstavte si to – ambiciózny človek odmietne možnosť kariérneho postupu, pretože sa chce naň čo najlepšie pripraviť. Naozaj je to také bláznivé?

Niežeby bol Sherman vždy dokonalý vzor zdržanlivosti a poriadku. Na začiatku vojny, keď ho poverili obranou štátu Kentucky s nedostatočným vojskom, sa veľmi nešťastným spôsobom skombinovali jeho mánie a sklon pochybovať o sebe. Zúril, že nemá dostatočné zdroje, nedokázal sa pozrieť na situáciu s nadhľadom, bol paranoidný z pohybu nepriateľa. Nakoniec sa neudržel a neuvážene poskytol rozhovor viacerým novinárom, čo viedlo k jeho odvolaniu z veliaceho postu. Potreboval niekoľko týždňov oddychu, aby sa z toho spamätal. To bola jedna z mála takmer katastrofických udalostí v jeho inak trvalo stúpajúcej kariére.

Po tomto zakopnutí – a po poučení, ktoré si z neho zobral – Sherman naplno ukázal svoje schopnosti. Napríklad počas obliehania pevnosti Fort Donelson mal fakticky vyššiu hodnosť ako veliaci generál Ulysses S. Grant. Kým iní Lincolnovi generáli bojovali medzi sebou o moc a uznanie, Sherman si na hodnosti nezakladal a Granta podporoval a povzbudzoval namiesto toho, aby prevzal velenie. „Je to tvoja šou,“ napísal mu na lístok pripojený k dodávke zásob, „ale ak ti v niečom môžem pomôcť, neváhaj sa na mňa obrátiť.“ Spoločne potom vybojovali jedno z prvých víťazstiev Únie.

Na základe svojich úspechov začal Sherman presadzovať slávny pochod k moru. Tento strategicky trúfalý a odvážny plán sa v jeho hlave nezrodil ako geniálny nápad, ale pri jeho vypracovaní sa opieral o dôkladnú znalosť topografie, ktorú získal ako mladý dôstojník, keď slúžil v zdanlivo bezvýznamných lokalitách.

Kým predtým bol Sherman až prehnane opatrný, teraz bol plný sebaistoty. Lenže na rozdiel od mnohých prehnane ambiciózných ľudí bola jeho sebaistota *zaslúžená*. Keď si razil cestu z Chattanooga do Atlanty a potom z Atlanty k moru, vyhýbal sa zbytočným bitkám. Hociktorý študent vojenskej histórie si dokáže predstaviť, že rovnaká invázia by skončila celkom inak, ak by ho hnalo ego a nie silný zmysel pre účel a cieľ.

Vďaka poznaniu reálií si dokázal nájsť cestu juhom, ktorú by iní považovali za neuskutočniteľnú. Celá jeho teória manévrovacej vojny spočívala v zámernom vyhýbaní sa priamym konfliktom alebo predvádzaniu sily v dopredu dohodnutých bitkách. Ignoroval kritiku, ktorá ho mala vyprovokovať k nerozvážnej reakcii. Nevšimál si ju a držal sa svojho plánu.

Na konci vojny bol Sherman jedným z najslávnejších mužov Ameriky. Napriek tomu nestál o žiaden verejný úrad, nezaujímal sa o politiku a jednoducho chcel len robiť svoju prácu a neskôr odísť do dôchodku. Odmietal neustálu chválu a pozornosť spojenú s jeho úspechmi a priateľovi Grantovi napísal ako varovanie: „Buď prirodzený a svoj a všetko toto falošné lichotenie prejde ako ľahký vánok od mora za teplého letného dňa.“

Jeden zo Shermanových životopiscov zhrnul jeho povahu a jedinečné úspechy v pozoruhodnej pasáži, ktorá ukazuje, prečo nám Sherman slúži ako vzor v tejto fáze nášho vzostupu.

Medzi ľuďmi, ktorí dosiahli slávu a vysoké postavenie, sa dajú rozpoznať dva typy – tí, ktorí sa s vierou v seba narodili, a tí, ktorých viera v seba pomaly rastie v závislosti od skutočných úspechov. Druhý typ ľudí je neustále prekvapený vlastným úspechom a o to lahodnejšie je pre nich jeho ovocie. Ochutnávajú ho však opatrne a neustále pochybujú, či to všetko nie je iba sen. V týchto pochybnostiach spočíva pravá skromnosť – nie pokrytecké zhadzovanie svojich zásluh, ale skromnosť „umierne-nosti“ v zmysle starovekej gréckej filozofie. Je to postoj, nie póza.

Človek sa musí pýtať: ak vaša viera v seba samého *nie* je založená na skutočných úspechoch, potom na čom? Odpoveď znie až príliš často – *na ničom*. Na egu. A to je dôvod, prečo sme tak často svedkami prudkého rastu, po ktorom nasleduje tragický pád.

K akému typu osobnosti sa radíte vy?

Rovnako ako my všetci, aj Sherman musel najmä v mladosti nájsť rovnováhu medzi talentom, ambíciami a zanietením. O tom, že sa mu to podarilo, svedčí aj to, že dokázal zvládnuť obrovské úspechy, ktoré nakoniec dosiahol.

Možno to znie trochu zvláštne. Kým Isokrates a Shakespeare by od nás chceli sebaovládanie, motiváciu a zásadovosť, väčšinu z nás vychovávali celkom inak. Naše kultúrne hodnoty nás vedú skôr k závislosti od uznania, k zásluhovosti a k tomu, aby sme sa nechali viesť svojimi emóciami. Celé generácie rodičov a učiteľov sa snažili budovať naše *sebavedomie*. Aj rôzni guruovia a populárne osobnosti sa zameriavajú takmer výlučne na to, aby nás inšpirovali, povzbudzovali a uistovali, že môžeme robiť všetko, pre čo sa rozhodneme.

V skutočnosti nás to oslabuje. Áno, aj teba, takého talentovaného záračného mladého muža či chlapca; alebo teba, dievča, ktoré by to malo dotiahnuť ďaleko. Považujeme za samozrejmé, že vás čaká sľubná budúcnosť. Veď preto ste začali študovať na prestížnej univerzite, preto ste si zabezpečili zdroje pre svoje budúce podnikanie, preto ste získali lukratívne zamestnanie, preto vás povýšili, preto vám všetky príležitosti padali samy do lona. Ako povedal Irving Berlin: „Talent je len začiatok.“ Otázkou je, či ho využijete čo najlepšie. Alebo budete svojim najhorším nepriateľom? Uhasíte plameň, ktorý sa len začal rozhorievať?

U Shermana vidíme, že to bol muž pevne zviazaný s realitou. Muž, ktorý povstal z ničoho a dokázal veľké veci a napriek tomu nikdy nemal pocit, že si *zaslúži* pocty, ktorých sa mu dostávalo. Pravidelne a výrazne podporoval iných a bol rád, keď mohol prispieť k víťazstvu celku, aj keď to znamenalo menej uznania a slávy preňho samého. Je smutné, že generácie mladých mužov sa učia o slávnom jazdeckom útoku generála Picketta, ktorý skončil porážkou konfederáčnej armády, ale na pokojného, triezveho realistu Shermana sa zabúda, alebo – čo je ešte horšie – býva znevažovaný.

Mohli by sme povedať, že schopnosť správne zhodnotiť vlastné schopnosti je tou najdôležitejšou zručnosťou. Bez nej je nemožný akýkoľvek pokrok. A ego celkom určite sťažuje každý krok tohto procesu. Istotne je príjemnejšie zameriavať sa na svoj talent a prednosti, kam nás to však dovedie? Arogancia a zaujatie samým sebou bránia rastu. Rovnako ako fantazírovanie a rôzne „vízie“.

V tejto fáze sa musíte naučiť pozeráť sa na seba z určitého odstupu, rozvíjať schopnosť menej sa zameriavať na seba. Objektívny pohľad na seba je prirodzený protijed ega. Je *lahké* byť emocionálne zaujatý a očarený svojím dielom. Dokáže to každý narcista. Vzácný nie je Prirodzený talent alebo zručnosť či sebaistota, ale pokora, usilovnosť a sebauvedomenie.

Ak má byť vaše dielo autentické, musí vychádzať z pravdy. Ak sa nechcete uspokojiť s krátkodobým úspechom, musíte byť pripravení na dlhú cestu.

Naučíme sa, že hoci rozmýšľame *vo veľkom*, musíme sa správať a žiť skromne, aby sme dosiahli to, čo hľadáme. Pretože sa zameriame na *činy* a *vzdelanie* a zriekneme sa ocenení a postavenia, naše ambície nebudú grandiózne, ale sa budeme snažiť o postupný rast – krok za krokom, učenie a zlepšovanie sa. A budeme tomu venovať dostatok času.

Naši protivníci si neuvedomujú, ako svojou agresivitou, nerozvážnosťou, sebastrednosťou a nekonečným predvádzaním sa ohrozujú svoje snahy (nehovoriac o duševnom zdraví). Spochybníme mýtus sebaistého génia, pre ktorého sú pochybnosti a skúmanie samého seba veľkou neznámou, ale aj mýtus utrápeného umelca, ktorý musí svojmu dielu obetovať zdravie. Obaja sú odtrhnutí od reality a od iných ľudí, my však budeme hlboko prepojení, vnímaví a pripravení zo všetkého sa poučiť.

Ako povedal Churchill: „Fakty sú lepšie ako sny.“

Hoci *víziu* veľkosti zdieľame s mnohými ľuďmi, sme si vedomí toho, že naše *cesty* k nej sú celkom iné. Aj zásluhou Shermana a Isokrata si uvedomujeme, že ego je na tejto ceste naším nepriateľom, preto keď dosiahneme úspech, nezničí nás to, ale naopak, ešte nás to posilní.

REČI, REČI, REČI

Tí, čo vedia, nerečnia.

Tí, čo rečnia, nevedia.

– LAO-C'

Spisovateľ a aktivista Upton Sinclair urobil v roku 1934 počas svojej slávnej volebnej kampane na úrad guvernéra Kalifornie neobvyklý krok. Pred voľbami vydal útlu knihu *Ja, guvernér Kalifornie – ako som skoncoval s chudobou* a opísal v nej v minulom čase skvelú politiku, ktorú realizoval ako guvernér... v úrade, ktorý zatiaľ nezískal.

Bol to netradičný krok v netradičnej kampani, ktorým chcel Sinclair využiť svoju najväčšiu prednosť – vedel, že dokáže komunikovať s verejnosťou spôsobom, ktorého iní nie sú schopní. Jeho kampaň pred vydaním knihy nebola vôbec dobrá a mal len malú nádej na úspech. Politickí pozorovatelia okamžite zaznamenali účinok jeho počinu – nie však na voličov, ale na samotného Sinclaira. Carey McWilliams neskôr napísal o neúspešnom pokuse svojho priateľa stať sa guvernérom: „Upton si uvedomil nielen to, že bude porazený, ale zdalo sa, že akosi stratil aj záujem o kampaň. V tej svojej živej predstavivosti si v knihe už zahral úlohu guvernéra... tak načo sa unúvať zahrať si ju aj v skutočnom živote?“

Z knihy sa stal bestseller, kampaň však skončila neúspechom. Sinclair prehral o takmer štvrt' milióna hlasov (teda viac ako o 10 percent). Bola to totálna porážka v pravdepodobne prvých moderných voľbách. Je jasné, čo sa stalo – svojimi rečami predbehol vlastnú kampaň a stratil chuť pokračovať v boji. Väčšina politikov síce nikdy nenapíše podobnú knihu, ale rovnako sa predčasne nechá uniesť svojimi predstavami.

Takémuto pokúšeniu čelí každý z nás – reči a vychvaľovanie nahrádzajú skutočné činy.

Facebook sa v prázdnom textovom poli pýta: Na čo práve myslíte? Twitter láka: Vytvorte nový tweet. A potom je tu Tumblr a LinkedIn, e-mail, mobily, komentáre pod článkami, ktoré ste si práve prečítali.

Prázdne miesta lákajú, aby sme ich vyplnili svojimi myšlienkami, fotografiami, príbehmi. O tom, čo sa *chystáme* urobiť, ako by niečo *mohlo* alebo *malo* byť, v čo dúfame, že sa stane. Technológie sa nás pýtajú, dorážajú na nás, naliehajú, aby sme *hovorili*.

Takmer všeobecne platí, že obraz, ktorý o sebe vytvárame na sociálnych sieťach, je *pozitívny*. Teda skôr niečo ako: „Chcem vám povedať, že všetko ide výborne. Pozrite sa, ako sa mi darí.“ Málokedy to býva priznanie: „Bojím sa. Nevládam to. Nevieť.“

Na začiatku každej cesty sme vzrušení a nervózni. Uspokojenie však vyhľadávame vo svojom okolí, a nie vo svojom vnútri. V každom z nás sa skrýva slabá stránka, ktorá – podobne ako odbory – nie je vyslovene zlomyselná, ale nakoniec chce získať čo najviac verejného uznania a pozornosti, aj keď urobila málo. Tou stránkou je naše ego.

Spisovateľka a bývalá bloggerka Emily Gould – skrývajúca sa pod menom Hannah Horvath – si to uvedomila počas dvoch rokov, keď sa snažila písať svoj román. Napriek tomu, že za knihu už dostala šesťciferný preddavok, nedarilo sa jej prekonať spisovateľský blok. Prečo? Trávila „veľa času na internete“, preto.

V skutočnosti si ani neviem spomenúť, že by som v roku 2010 robila niečo iné. Písala som na Tumblr, tweetovala a „surfovala“. Síce som tým nič nezarobila, ale mala som pocit, že pracujem. Svoje zlozvyky som ospravedlňovala najrôznejšími spôsobmi – že si budujem svoju

značku, že blogovanie je vlastne tvorivá práca... Dokonca aj keď zdieľate príspevok niekoho iného, sa s prízmúrením oka dá považovať za kreativitu. A to bola asi jediná tvorivá činnosť, ktorú som vtedy robila.

Skrátka, robila to, čo robia mnohí z nás, keď majú strach z nejakého projektu alebo sa cítia preťažení – venovala sa všetkému možnému namiesto toho, aby sa sústredila na to, čo mala robiť. Skutočná kniha, ktorú mala písať, stála. Celý rok.

Je ľahšie hovoriť o písaní, robiť všetky tie vzrušujúce veci súvisiace s umením, tvorivosťou a literatúrou, ako skutočne písať. Emily v tom nebola sama. Nedávno vyšla kniha s názvom *Pracujem na svojom románe (Working On My Novel)*, plná príspevkov rôznych autorov zo sociálnych sietí, ktorí zjavne *nepracovali* na svojich knihách.

Písanie, podobne ako mnohé iné tvorivé činnosti, je ťažká práca. Sedieť, hľadiť do prázdna, byť nahnevaný na seba a nahnevaný na to, čo ste už napísali, pretože to nie je dosť dobré a ani vy asi nie ste dosť dobrí... Často si dávame skutočne hodnotné predsavzatia, tie však bývajú mimoriadne ťažké, či ide o spustenie nového startupu, alebo o zvládnutie nejakého remesla. Zato rečniť, to ide ľahko vždy.

Zdá sa, že ticho považujeme za znak slabosti. Ak sa o niekom nehovorí, akoby bol mŕtvy (a pre ego to skutočne platí). A tak rečníme, rečníme, rečníme, akoby na tom závisel náš život.

V skutočnosti je ticho sila – hlavne na začiatku každej cesty. Ako vystríhal filozof Kierkegaard (a zhodou okolností nepriateľ novin a ich táranín): „Aj bezvýznamná klebeta podnieti rozhovor a nahlas vyjadrovať, čo je zatiaľ len v myšli, bráni uskutočneniu.“

Práve to je nebezpečné na *rečiach*. Každý dokáže rozprávať o sebe. Dokonca aj dieťa už vie klebetiť a tárať. Väčšina ľudí celkom dobre ovláda preháňanie a vychvaľovanie sa. Čo je však vzácné a zriedkavé? Ticho. Schopnosť zámerne sa nezapájať do konverzácie a dokázať žiť aj bez jej hodnotenia. Ticho je útočisko sebedovomých a silných.

Sherman sa snažil dodržiavať jedno pravidlo: „Pokiaľ nemusíš, nikdy nevysvetľuj, čo si myslíš alebo čo robíš. Neskôr ti možno napadnú lepšie

dôvody.“ Bo Jackson, slávny hráč baseballu a amerického futbalu, si v čase, keď bol športovcom na univerzite v Auburne, zaumienil dve veci – vyhrať Heismanovu trofej a byť na prvom mieste v drafte do NFL. A viete komu to povedal? Nikomu, len svojej priateľke.

Strategická flexibilita nie je jedinou výhodou toho, keď mlčíte, zatiaľ čo iní tárajú. Je to aj psychológia. Práve to mal na mysli starogrécky básnik Hésiodos, keď napísal: „Najlepším priateľom človeka je striedmy jazyk.“

Reči nás vyčerpávajú. Reči a skutky bojujú o tie isté zdroje. Výskumy ukazujú, že je síce dôležité predstavovať si ciele, ale od určitého bodu si naša myseľ začne zamieňať vizualizáciu so skutočnými výsledkami. To isté platí o verbalizácii. Dokonca aj hlasná „samo-mluva“ pri práci na náročných úlohách významne zhoršuje naše sústredenie na problém a hľadanie riešení. Keď venujeme veľa času na premýšľanie, vysvetľovanie a rozprávanie o úlohe, začneme mať pocit, že sa už blížime k jej dokončeniu. Alebo ešte horšie, keď sa situácia zhorší, budeme mať pocit, že celú záležitosť už môžeme hodiť za hlavu, pretože sme jej už venovali dosť úsilia, aj keď to, samozrejme, nie je pravda.

Čím ťažšia je úloha, čím neistejší je výsledok, tým väčšiu daň si vyberie naše rečenie a tým viac nás odchýli od skutočnej zodpovednosti. Oberie nás o energiu tak veľmi potrebnú na zdolanie toho, čo Stephen Pressfield nazýva „rezistenciou“ – prekážok stojacich medzi nami a kreatívnym vyjadrením. Úspech si vyžaduje všetku našu energiu a silu a rečenie rozptyľuje časť týchto zdrojov ešte skôr, ako ich môžeme vynaložiť.

Tomuto pokušeniu podliehajú mnohí z nás – najmä ak sa cítime preťaženi, vystresovaní alebo máme veľa práce. Počas tvorivej fázy vnímame rezistenciu ako neustály zdroj nepohodlia. Hovoriť – počúvať vlastné reči, predvádzať sa pred obecenstvom – je takmer ako terapia. *Sám som teraz strávil takmer štyri hodiny hovorením o tom. Vari to nič neznamená?* Odpoveď znie – nie.

Odvádzať skvelú prácu je zápas. Vyčerpávajúci, demoralizujúci, desivý – možno nie vždy, ale môžeme to takto vnímať, keď sme v tom ponorení naplno. Hovoríme, aby sme prehlušili prázdnotu a neistotu. Marlon Brando, jeden z najmlčanlivejších hercov, raz povedal: „Prázdnota je pre väčšinu ľudí hrozivá.“ Akoby ticho na nás útočilo alebo nás konfrontovalo, najmä ak

sme celé roky dovolili svojmu egu, aby nám klamalo. Tento postoj má ničivé dôsledky najmä z jedného dôvodu – najväčšie diela a umelecké výtvyry vznikajú zo *zápasu* s prázdnotou, vtedy, keď sa jej postavíme čelom, a nie keď sa snažíme zo všetkých síl, aby zmizla. Otázkou je, ako budete reagovať na nejakú výzvu – či už je to výskum v novej oblasti, nový podnik, produkcia filmu, zabezpečenie si mentora alebo pokrok v nejakej dôležitej úlohe. Uchýlite sa k rečiam? Alebo sa k problému postavíte čelom?

Zamyslite sa – *hlas generácie* sa sám tak nenazýva. V skutočnosti si uvedomíte, ako *úsporne* tieto hlasy hovoria. Môžu mať podobu piesne, prejavu, knihy – rozsah diela môže byť malý, ale jeho obsah je koncentrovaný a dôležitý.

Pracujú ticho v kúte. Svoj vnútorný nepokoj premenia na dielo – a nakoniec na pokoj. Nepodľahnú nutkaniu získať uznanie skôr, než niečo urobia. Veľa toho nenahovoria. Ani si nepripúšťajú pocit, že iní si užívajú pozornosť verejnosti a sú na tom lepšie ako oni (nie sú.) Sú príliš zaneprázdnení, aby sa venovali niečomu inému. A keď prehovoria – je to *zaslúžené*.

Jediný vzťah medzi prácou a táraním je, že jedno zabíja druhé.

Nech sa ostatní potľapkávajú po chrbte, kým vy ste v laboratóriu, v telocvični alebo si hľadáte zamestnanie. Utesnite ten otvor – ten priamo nad bradou –, ktorý vás môže oberať o vašu životnú energiu. A pozorujte, čo sa stane. Uvidíte, že vaša situácia sa zlepší.